

Sygn. akt I ACa 953/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 lutego 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Roman Sugier (spr.)
Sędziowie :	SA Piotr Wójtowicz SO del. Mirella Szpyrka
Protokolant :	Małgorzata Korszun

po rozpoznaniu w dniu 8 lutego 2013 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa D. M.

przeciwko P. S.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Bielsku-Białej

z dnia 28 września 2012 r., sygn. akt I C 28/12

- 1) zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 2. w ten sposób, że odstępuje od obciążania powódki kosztami procesu;
- 2) oddala apelację w pozostałej części;
- 3) zasądza od powódki na rzecz pozwanego 1000 (tysiąc) złotych tytułem części kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt I ACa 953/12

UZASADNIENIE

Powódka D. M. w pozwie skierowanym przeciwko P. S. wniosła o zasądzenie od pozwanego na jej rzecz kwoty 250.000 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 29 grudnia 2011r. tytułem odszkodowania za szkodę doznaną przez powódkę w wyniku braku należytej staranności pozwanego, który reprezentował powódkę w sprawie Sądu Rejonowego w B. o sygn. akt I C 1420/03 i Sądu Okręgowego w Bielsku-Białej o sygn. akt II Ca 63/05.

Uzasadniając żądanie pozwu powódka podała, że jej matka zginęła w wypadku komunikacyjnym. Pozwany reprezentujący jako adwokat innych bliskich zmarłej należycie wywiązał się ze swych obowiązków i uzyskali oni odszkodowanie z tytułu pogorszenia sytuacji życiowej. We wspomnianej w pozwie sprawie, toczącej się przed Sądem Rejonowym w B. i Sądzie Okręgowym w Bielsku-Białej, pozwany nie dochował należytej staranności przy prowadzeniu procesu, nie zgłosił żadnych wniosków dowodowych i powództwo zostało uznane za bezzasadne przez sądy obu instancji.

Dla uzasadnienia wysokości żądania powódka powołała się na zasady sprawiedliwości społecznej, warunki ekonomiczne, przeciętną stopę życiową oraz aktualne orzecznictwo w sprawach tego rodzaju.

Jako podstawę prawną żądania wskazała przepisy art. 471 kc i art. 355 kc.

Pozwany wnosił o oddalenie powództwa i o zasądzenie od powódki na jego rzecz kosztów procesu.

Podał, że należycie wywiązał się ze swych obowiązków jako pełnomocnik powódki, a przegranie przez nią procesu było konsekwencją braku dowodów na okoliczność, że śmierć matki spowodowała znaczne pogorszenie sytuacji życiowej powódki.

Wyrokiem z dnia 28 września 2012r. Sąd Okręgowy w Bielsku-Białej oddalił powództwo i zasądził od powódki na rzecz pozwanego kwotę 7.217 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Wyrok został oparty na następujących ustaleniach Sądu Okręgowego:

Pozwem z 2003r. w sprawie Sądu Rejonowego w B. o sygn. akt I C 1420/03 powódka żądała zasądzenia od pozwanego towarzystwa ubezpieczeniowego na jej rzecz odszkodowania w kwocie 25.000 złotych tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej ze względu na śmierć matki, która zginęła w wypadku komunikacyjnym. Pozew sporządził W. W., a pełnomocnikiem procesowym powódki był pozwany.

Pozwany nie informował powódki jakie okoliczności należy wykazać w procesie, aby powództwo zostało uwzględnione.

Powódka nie informowała z kolei pełnomocnika dlaczego uważa, że jej sytuacja życiowa uległa znacznemu pogorszeniu.

Dlatego na pierwszym posiedzeniu Sądu pozwany oświadczył, że powódka dochodzi odszkodowania o jakim mowa w art. 446 kc oraz, że nie zgłasza żadnych wniosków dowodowych. Na kolejnym posiedzeniu pozwany przedłożył jako dowód na poparcie twierdzeń zawartych w pozwie historię choroby powódki z poradni zdrowia psychicznego dla wykazania, że wskutek śmierci matki powódka doznała rozstroju zdrowia. Na kolejnym posiedzeniu sądu pozwany nie stawił się. Sąd przeprowadził dowód z akt postępowania przygotowawczego prowadzonego przeciwko sprawcy wypadku, dokumentacji lekarskiej przedłożonej przez powódkę i powództwo oddalił wyrokiem z dnia 6 grudnia 2004r.

W uzasadnieniu Sąd podał, że pozwany ubezpieczyciel odpowiedzialności cywilnej sprawcy wypadku nie jest legitymowany biernie, gdyż do wypadku, w którym zginęła matka powódki doszło nie z winy kierowcy lecz wskutek awarii sygnalizacji świetlnej. Ponadto Sąd stwierdził, że powódka nie udowodniła znacznego pogorszenia sytuacji życiowej wskutek śmierci matki.

Pozwany oprócz wystąpienia z wnioskiem o sporządzenie uzasadnienia wyroku nie podejmował dalszych czynności, gdyż uznał wyrok za trafny a dalsze jego kwestionowanie za niecelowe. Powódka zaskarżyła wyrok samodzielnie. Pozwany nie stawił się, mimo zawiadomienia, na posiedzeniu sądu odwoławczego.

Na posiedzeniu tym zawieszono postępowanie apelacyjne do czasu zakończenia postępowania w sprawie I C 304/03, toczącego się z powództwa ojca powódki i jej siostr przeciwko temu samemu pozwanemu o zasądzenie odszkodowania za pogorszenie sytuacji życiowej ze względu na śmierć matki powódki.

Sprawa ta zakończyła się wyrokiem uwzględniającym powództwo.

W toku postępowania w sprawie I C 304/03 ustalono bowiem, że przyczyną śmierci matki powódki było naruszenie zasad bezpieczeństwa w ruchu przez kierowcę pojazdu, a nie awaria sygnalizacji świetlnej.

Sąd ustalił nadto, że po śmierci żony ojciec powódki przejął całość obowiązków związanych z wychowaniem małoletnich sióstr powódki.

Po zapoznaniu się z tym orzeczeniem Sąd Okręgowy w Bielsku-Białej w sprawie I C 1420/03 podjął zawieszono postępowanie i oddalił apelację. Sąd uznał, że ubezpieczyciel jest legitymowany czynnie, gdyż ubezpiecza odpowiedzialność cywilną sprawcy wypadku. Powództwo nie mogło być jednak uwzględnione, gdyż powódka nie wykazała znacznego pogorszenia sytuacji życiowej, a sam rozstrój zdrowia spowodowany śmiercią matki nie jest wystarczający dla zasądzenia żadanego odszkodowania.

Powódka podjęła działania zmierzające do pociągnięcia pozwanego do odpowiedzialności dyscyplinarnej ale okazały się one ostatecznie bezskuteczne.

Mając na względzie powyższe ustalenia Sąd Okręgowy uznał, że nie zasługują na wiarę zeznania powódki, w których utrzymywała ona, że po śmierci swjej matki musiała zrezygnować z pracy zarobkowej i zająć się prowadzeniem domu i opieką nad małoletnimi siostrami.

Sąd podkreślił, że powódka okoliczności takich nie wskazywała w sprawie IC 1420/03 ani też nie znalazły one potwierdzenia w dowodach przeprowadzonych w sprawie o sygn. akt I C 304/03. Brak też jest podstaw do uznania jakoby na skutek braku należytej staranności pozwanego w prowadzeniu procesu odszkodowawczego powódka doznała szkody w kwocie 250.000 złotych.

Sąd Okręgowy uznał, że pozwany wykazał się beczynnością w reprezentowaniu interesów powódki, zwłaszcza na etapie postępowania apelacyjnego, ale w niniejszej sprawie powódka nie udowodniła, że gdyby pozwany dochował należytej staranności to uzyskałaby odszkodowanie dochodzone w sprawie I C 1420/03.

Dlatego Sąd oddalił powództwo i obciążył powódkę kosztami procesu.

Wyrok został zaskarżony w całości przez powódkę. Skarżąca zarzuciła:

- 1) wadliwość zaskarżonego wyroku poprzez jego sprzeczność z zasadami sprawiedliwości społecznej i brak zastosowania przepisu art. 322 kpc, mimo ustalonego nienależytego wywiązania się pozwanego z zobowiązania,
- 2) naruszenie art. 471 kc przez oddalenie powództwa mimo, że inni członkowie rodziny powódki uzyskali odszkodowanie z tytułu pogorszenia sytuacji życiowej,
- 3) błędną ocenę zebranego materiału dowodowego przez nieuzasadnioną odmowę wiary zeznaniom powódki mimo, że inne dowody, takie jak pismo jej pełnomocnika z 21.05.2003r. skierowane do ubezpieczyciela czy świadectwo pracy powódki potwierdzają prawdziwość jej zeznań, przy czym świadectwo pracy nie zostało zaoferowane wcześniej Sądowi jako dowód, gdyż powódka sądziła, że orzeczenie zostanie oparte na przepisie art. 446 § 4 kc,
- 4) naruszenie art. 227 kpc poprzez nieuwzględnienie wniosku dowodowego o przesłuchanie ojca powódki,
- 5) naruszenie art. 448 kc w związku z art. 24 kc poprzez nie zasądzenie zadośćuczynienia za naruszenie dobra osobistego jakim jest zachowanie więzi z osobą bliską w wyniku jej śmierci spowodowanej czynem niedozwolonym,
- 6) naruszenie przepisu art. 446 § 4 kc poprzez odmowę zasądzenia zadośćuczynienia, o jakim mowa w tym przepisie mimo, że orzecznictwo Sądu Najwyższego wskazuje na to, iż roszczenie o zapłatę zadośćuczynienia oparte na tym przepisie jest możliwe także w przypadku zdarzeń jakie miały miejsce przed jego wejściem w życie,

7) naruszenie przepisu art. 102 kpc poprzez obciążenie powódki kosztami procesu w kwocie 7.200 złotych, mimo trudnej sytuacji życiowej skarżącej ze względu na którą była w całości zwolniona od kosztów sądowych.

Powołując się na powyższe powódka wносиła o zmianę zaskarżonego wyroku i o uwzględnienie powództwa ewentualnie o uchylenie wyroku i o przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach procesu.

Pozwany wnosił o oddalenie apelacji i o zasądzenie kosztów.

Zarzucił, że ze świadectwa pracy dołączonego do apelacji wynika, że powódka do września 2003r. pozostawała w zatrudnieniu a wypowiedzenie umowy o pracę nastąpiło z przyczyn leżących po stronie pracodawcy. Pozostaje to więc ze sprzecznością z twierdzeniami powódki, że po śmierci matki zwolniła się z pracy, aby zająć się młodszym rodzeństwem. Ponadto w dacie sporządzenia pozwu odszkodowawczego powódka pozostawała w zatrudnieniu.

Sąd Apelacyjny w Katowicach zważył co następuje:

Apelacja powódki jest zasadna jedynie w nieznacznej części.

Przed odniesieniem się do poszczególnych zarzutów apelacji podkreślenia wymaga, że ustalona przez Sąd Okręgowy beczynność pozwanego w postępowaniu apelacyjnym, w sprawie toczącej się przed Sądem Okręgowym w Bielsku-Białej pod sygnaturą akt II Ca 63/05, mogłaby mieć znaczenie dla rozstrzygnięcia, gdyby powódka w niniejszej sprawie wykazała, że pozwany jako jej pełnomocnik miał wiedzę i możliwości wykazania, że wskutek śmierci matki powódka doznała znacznego pogorszenia sytuacji życiowej. Przy czym za niewystarczający dla udowodnienia tej okoliczności należy uznać rozstrój zdrowia doznany przez powódkę po śmierci matki.

Pozwany w sprawie wytoczonej ubezpieczycielowi sprawcy wypadku powołał się na tę okoliczność i przedstawił dokumentację lekarską. Sądy obu instancji okoliczność tą uznały za niewystarczającą dla zasądzenia odszkodowania na mocy art. 446 § 3 kc.

Powódka utrzymywała w toku niniejszej sprawy, że istotne pogorszenie jej sytuacji życiowej spowodowane było nadto tym, iż po śmierci matki zmuszona była się zwolnić z pracy i zająć prowadzeniem domu, w którym zamieszkiwał ojciec i małoletnie siostry, oraz opieką nad nimi.

Pozwany zaprzeczył jakoby powódka poinformowała go o takich okolicznościach. Skarżąca nie wykazała aby to uczyniła. Bezzspornym zaś było, że powódka już przed śmiercią matki była osobą zamężną i nie zamieszkiwała z ojcem i siostrami.

Odnosząc się do poszczególnych zarzutów apelacji należy stwierdzić, że są one chybione poza tym, który kwestionuje rozstrzygnięcie o kosztach procesu.

Ad 1) Żądanie zastosowania przymusu państwowego w celu wyegzekwowania określonego świadczenia od strony przeciwnej wymaga wskazania przepisu ustawy nakładającego na pozwanego dany obowiązek. Podstawą żądania zapłaty przez pozwanego kwoty 250.000 złotych nie mogą być bliżej nieokreślone zasady współżycia społecznego.

W orzecznictwie od dawna utrwalony jest pogląd, że zasady współżycia społecznego, do których odwołuje się m.in. przepis art. 5 kc, służą do obrony przed roszczeniem ze strony przeciwnej, nie mogą stanowić jednak podstawy powództwa.

Zarzut naruszenia przepisu art. 322 kpc jest niezrozumiały.

Odnosi się on do szacowania odszkodowania według oceny sądu.

Mógłby on mieć zastosowanie, gdyby spór dotyczył wysokości odszkodowania należnego powódce. Powództwo zostało oddalone co do zasady.

Sąd Okręgowy uznał bowiem, a Sąd Apelacyjny ocenę tą podziela, że powódka nie udowodniła, że śmierć matki spowodowała znaczne pogorszenie jej sytuacji życiowej.

Ad 2) Zarzut naruszenia przepisu art. 471 kc nie może być uwzględniony mimo, że inni członkowie rodziny powódki otrzymali odszkodowanie. Wiąże się to z tym, co podano wyżej. Nie każdemu, komu osoba bliska zginęła w wypadku komunikacyjnym, przysługuje odszkodowanie. Przesłanką roszczenia jest „znaczne pogorszenie sytuacji życiowej”. Powódka nie wykazała zaistnienia tej przesłanki. Sytuacja życiowa powódki była odmienna od sytuacji życiowej jej ojca i małoletnich sióstr, którzy przed śmiercią matki powódki zamieszkiwali z nią i prowadzili wspólne gospodarstwo domowe.

Ad 3) Zarzut błędnej oceny zebranych dowodów także nie jest zasadny. Przywołane przez skarżącą pismo W. W. z dnia 21.05.2003r., skierowane do ubezpieczyciela odpowiedzialności cywilnej sprawy wypadku, w którym zawarto stwierdzenie, że po śmierci matki powódka prowadzi dom ojcu i siostrą oraz opiekuje się nimi, to dokument prywatny. Stanowi ono jedynie dowód na to, że pełnomocnik powódki napisał to co jest napisane w tym piśmie.

Z akt sprawy nie wynika aby okoliczność powołana w piśmie była bezsporna między stronami i nie wymagała dowodu.

Zeznania bliskich powódki słuchanych w tamtej sprawie nie potwierdzają twierdzenia o przejęciu przez powódkę opieki nad rodziną.

Wynika z nich, że prowadzeniem domu i opieką nad małoletnimi córkami zajął się bezrobotny ojciec powódki.

Zaoferowany w postępowaniu apelacyjnym dowód ze świadectwa pracy powódki na okoliczność, że utraciła zatrudnienie w 2003 roku jest spóźniony (art. 381 kpc).

Sąd Okręgowy, przed zamknięciem rozprawy, na posiedzeniu w dniu 21 marca 2012r. zobowiązał pełnomocnika powódki do zgłoszenia dalszych wniosków dowodowych, pod rygorem późniejszego ich pominięcia. Brak jest podstaw do uznania, że potrzeba powołania tego dowodu powstała dopiero w postępowaniu apelacyjnym, gdyż powódka liczyła na uwzględnienie powództwa w oparciu o przepis art. 446 § 4 kc. Przepis ten dotyczy zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, a powódka w sprawie o sygnaturze akt I C 1420/03 dochodziła odszkodowania za znaczne pogorszenie swej sytuacji życiowej. Są to odmiennie roszczenia i na powódce zgodnie z art. 6 kc spoczywał obowiązek udokumentowania faktów wskazujących na zaistnienie przesłanek o jakich mowa w art. 446 § 3 kc.

Przepis art. 321 § 2 kpc dopuszczający możliwość orzekania ponad żądanie nie obowiązuje od 2005 roku.

Ad 4) Wniosek o przesłuchanie ojca powódki, na okoliczność czy pozwany informował jego lub powódkę o wyniku postępowania apelacyjnego, słusznie został oddalony.

Okoliczność ta była bowiem bezsporna, i jako taka nie wymagała dowodu (art. 229 kpc).

Ad5) Zarzut naruszenia przepisu art. 448 kc w związku z art. 24 kc także nie jest uzasadniony z tego względu, że powódka w sprawie przeciwko ubezpieczycielowi nie dochodziła zadośćuczynienia z tytułu naruszenia dóbr osobistych.

Ad 6) Z tych samych względów nie może być uwzględniony zarzut naruszenia przepisu art. 446 § 4 kpc, który dotyczy zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, a nie odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej. W dacie wyrokowania w sprawie I C 1420/03 przepis ten nie obowiązywał. Pozwany jako pełnomocnik powódki nie mógł więc żądać zadośćuczynienia za krzywdę wynikającą ze śmierci osoby bliskiej, gdyż nie istniała po temu podstawa prawna. Poglądy judykatury o możliwości dochodzenia tego rodzaju roszczeń w oparciu o art. 448 kc i art. 24 kc, pojawiły się

później i należy je uznać za odosobnione. W przeciwnym razie ustawodawca nie wprowadziłby do Kodeksu cywilnego art. 446 § 4 kc.

Ad 7) Zarzut naruszenia przepisu art. 102 kpc przez jego niezastosowanie należy uznać za zasadny. Powódka utrzymuje się z wynagrodzenia w wysokości minimalnej płacy.

Zasądzone na rzecz pozwanego koszty zastępstwa procesowego to półroczne dochody powódki, a więc sankcja finansowa nieadekwatnie dotkliwa w stosunku do rodzaju sprawy. Ponadto pozwany jest z zawodu adwokatem. Nie zachodziła potrzeba, aby w sprawie korzystał z pomocy profesjonalnego pełnomocnika, co bez potrzeby zwiększyło koszty procesu.

Dlatego Sąd Apelacyjny na mocy art. 386 § 1 kpc i art. 385 kpc zmienił orzeczenie o kosztach zawarte w zaskarżonym wyroku odstępując od obciążania powódki kosztami procesu, a dalej idącą apelację oddalił jako nieuzasadnioną.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na mocy art. 102 kpc.